

Biserjeva družčina: UČNA POT ŠKRATA BISERA



Pripravila: Ana Žerdoner
Vinska Gora, 2017/18

Učna pot Škrata Bisera

UVOD

Pozdravljeni, dragi obiskovalci, in dobrodošli pri nas. Veseli nas, da ste se odločili za obisk poti, za katero je izvedel škrat Biser.

Kdo je škrat Biser?

Začetek projekta Škrat Biser sega v leto 2010, ko so se takratni petošolci pri Turističnem krožku odločili, da mora imeti Vinska Gora maskoto. Med mnogimi predlogi smo izbrali ime škrat Biser, ki se je v teh letih med otroki v Vinski Gori dobro prijelo.

Njegova zgodbica:

Nekoč je v naših krajih živel bogat škrat, po imenu Biser. K njemu so prihajale živali od blizu in daleč, saj je vedno imel hrano zanje. Bil je prijazen samotar. Bisere, ki jih je nakopal, je dajal gozdarjem in lovcem, da so lahko z njimi kupili hrano za živali.

Nekega dne, ko se je sprehajal po Vinski Gori, je zakopal nekaj biserov na posameznih koncih našega kraja in dejal: »Ti biseri so tako lepi, da so vredni, da jih vidi in spozna vsak. Zato sem jih povezal v ogrlico in to ogrlico nosi naša Vinska Gora.«

Tako, škrata ste spoznali. Spremljal vas bo po Učni poti škrata Bisera, na katero se podajate. Na vsaki posamezni točki vas vabi, da mu prisluhnete, kaj vam bo povedal. Škrat Biser ima rad živali, zato jih tudi obiskuje. Kaj pa vi? Imate radi živali?

Najljubša mu je divjad, ki jo lahko obišče na domačiji Lamperček.

Na šentjanževo ali kresno noč (slovenski pregovor pravi, da se o *kresi dan obesi*, to je 24. junija, ko goduje sveti Janez Krstnik) slišiš živali govoriti, če imaš, nevede, pri sebi praprotno seme.

Škrat Biser se je na šentjanževo podal k Lamperčkovim, kjer so mu živali zaupale zgodbo, ki gre pri njih iz roda v rod. Pravi, da so najprej začeli pripovedovati jeleni in košute. Damjaki in mufloni pa so dodali piko na i. Govori o poti po Dolini mlinov, po kateri so hodili graščaki in nadzirali mlinarje. Ne bodi len, je šel škrat Biser pogledat, kod vodi omenjena pot, in preveriti, ali je res tako, kot so mu povedale živali. Našel je marsikaj zanimivega. Vas zanima kaj?

Podajte se na pot!

1 TURŠKA LIPA

Pot se začne tukaj, pri domačiji Lamperček. Poglejte okrog sebe in videli boste lipo, staro več kot 500 let. Posajena je bila v spomin na zmago Martina Krpana nad Turki. Ali poznate pomen lipe? Je simbol slovenstva. Ko cveti, omamno diši in privablja čebelice. Lipa pomirja nenehno hiteče ljudi. Ob njej boste začutili, da se v vas širita notranji mir in zbranost. Spodbuja strpnost in pomaga uresničiti dobre namene.

Cvetove nabiramo junija. Čaj in sirup iz njih pa premagata vročino, pozimi telesno, poleti pa poletno.

Recept za sirup je na Facebook strani skupine Biserova družina. Vabimo vas, da se ji pridružite.

Ker se družimo, se končno podajmo na omenjeno pot in sledimo smerokazom v obliki škrata Bisera.

Srečno pot!

2 DOLINA MLINOV IN POTOČEK

Če dobro prisluhnete, vam potoček pripoveduje zgodbo, ki jo lahko tudi preberete:

Slišim na ime Temnjaški vrelec. Imam več kot tri izvire v apnenčastih skalah hriba Temnjak, ki je dobil ime po temnih gozdovih, ki ga obraščajo. Sem mejni potok med Mestno občino Velenje in Občino Dobrna, ki je v davnih časih sodila v Šaleško dolino.

Svojčas sem bil napeljan kot vodovod na Kačji grad. Vse od njegovega vladanja do hudega neurja sredi 20. stoletja sem poganjal kar 13 mlinov. Potem je večina mlinov utihnila. Občasno poganjam le še Vovkov mlin.

Različni viri me navajajo z različnimi imeni: Ponikva, Potoški vrelec, Ločnica, ker tečem skozi različne kraje, preden se izlijem v reko Pirešico.

Če ste ljubitelji knajpanja v neokrnjeni naravi, boste v tej dolini s številnimi brzicami in hladno vodo prav gotovo prišli na svoj račun. Veste, kaj je knajpanje?

(to je izmenjavanje tople in mrzle kopeli telesa, dobra metoda za krepitev zdravja. Poskusite, ko se boste doma prhali. Metodo je razvil znani nemški zdravnik Sebastian Kneipp – zato ji tudi pravimo knajpanje)

Varno hodite ob meni!

3 VOVKOV MLIN

Dragi obiskovalci, ste pri Vovkovih. Ta domačija je poleg mlina zanimiva še zaradi potoka, saj mlin stoji v velenjski občini, domačija pa v dobrnski. Vovkov mlin nad domačijo je star okoli 500 let. Mlel je že za grajsko gospodo, pa vse do neurja v letu 1990. Leta 2007 so ga obnovili in od takrat naprej melje za domače.

Malce v razmislek: Veste, kako nastane moka? – Z mletjem žit. Katera žita poznate? Pšenico, piro, ječmen, oves, proso, rž, ajdo, koruzo. Kaj potrebujemo za moko? – Žitna zrna. Kdo je mlinar? – Mlinar je lastnik mlina, ki melje žita. Kaj dela mlinar? – Siplje zrnje žit v mlin, na koncu proda moko. Kakšne tipe moke poznamo? – Mehko in ostro pšenično moko, koruzno, ajdovo, rženo in pirino moko ...

Veste, kako se imenuje leseni objekt pred domačijo? To so stope. Veste, kaj je to? – »Stope so lesena priprava, v kateri se s tolčenjem, dviganjem in spuščanjem odstranjuje trši ovoj žitnih zrn,« je zapisano v Slovarju slovenskega knjižnega jezika.

Mlinarji so povedali, da so v mlin nosili ponoči. Pa veste, zakaj? Ker so le takrat imeli čas in ker niso hodili v službo. Tako so se družili, kartali, peli in spili kak jabolčnik,

medtem ko je mlin mlel. Če bi radi videli, kako melje Vovkov mlin, ko ga poganja potok, pridite na Mlinarsko nedeljo, ki se odvija vsako prvo septembrsko nedeljo. Sedaj pa v gozd!

4 V GOZDU

Stojimo v gozdu. Katera drevesa opazite? Jih prepoznate? Kaj pa poleg dreves še najdemo in morda nabiramo v gozdu? Katere gozdne sadeže poznate?

No, mi bomo v gozdu počeli nekaj drugega. Se radi objemate? Ste že objemali drevo?

»Objemanje dreves se imenuje dendroterapija, beseda izhaja iz grške besede *dendro*, ki pomeni drevo. Drevesa imajo visoko koncentracijo zdravilne energije, zato imajo moč, da človeka očistijo negativnosti. Tisto drevo, ki vas navdahne, se mu kar približajte. Obrnjeni proti drevesu stojte nekaj minut. Zaprite oči in ga z iztegnjenimi rokami objemite in prisluhnite svojemu dihanju. Prepustite se gibanju in pustite, da vas preplavijo občutki, spomini in domišljija. Ko čutite, da ste naredili dovolj, in ste polni energije, se drevesu zahvalite.«

Ko boste pri smerokazu zavili desno, se ozrite levo na breg in videli boste borovce. Ker se boste vzpenjali navkreber, boste zadihani. Zadrževanje v borovem gozdu pa izboljšuje krvni obtok in s tem prenos kisika. Pritisk v prsih popusti in sčasoma izgine. Z boljšim dotokom kisika se posredno izboljšata tudi prebava in presnova. Lahko ga tudi objemete, a pazite na obleko, skorja je lahko smolnata.

V slovenskem gozdu sta poleg smreke najbolj razširjena bor in bukev. Spoznajte ju malce drugače.

Bor

Poznamo črni in rdeči bor. Ime sta dobila po barvi lubja. Rdeči ima rdeče lubje, črni črnega. Njune iglice vsebujejo veliko vitamina C. Inhaliranje ali vdihavanje sopare vršičkov pomaga pri vnetju pljuč in žrela ter očisti zamašen nos. Čaj iz storžkov čisti kri. Bor je bil nekoč pomemben za smolarjenje (nabiranje smole).

Si doma pripravite inhalacije, ko kašljate? Veste, kaj so inhalacije? Namesto tega lahko obiščete gozd in se zadržujete ob iglastih drevesih. Tako kot smreka in macesen tudi obe vrsti bora čistita pljuča.

Bukev

Pomaga pri krvnem obtoku, uravnava krvni tlak, krepi koncentracijo, zdravi stres. Če se odločate, da bi si ustvarili ali povečali družino, bo obisk bukovega gozda idealen za vas, saj vpliv bukve povečuje plodnost. Pogosta posledica dvomov v lastne sposobnosti in ranljivosti so težave s prebavili. Energija bukve odpravi te simptome, nas navdahne z vedrino, osvobodi negotovosti in strahov ter okrepi čustva in komunikacijske sposobnosti. Če ste bolj tihi, je bukev prava za vas, da jo objemete.

☺

Drevesa vam bodo vrnila energijo, ki vam bo pomagala, da vas grad, kamor smo namenjeni zdaj, ne začara.

Za dodatno sprostitev opravite še meditativno vajo, ki je navedena na tabli. Vodnik naj jo bere primerno za meditacijo: počasi, stavek za stavkom, s sekundnim premorom. Otrokom jo lahko učitelj (voditelj) poenostavi. Sproščeni nadaljujte pot ob smerokazih. Srečno!

»Umirim se in utihnem, slišim le glas gozda in živali v njem.

Stojim zravnano. Roke so ob telesu. Zaprem oči. Zavem se celotnega telesa. Stojim trdno kot drevo. Nekaj trenutkov se prepustim toku dihanja, ki teče skozme, me poživlja in pogloblja. Prepustim se dihanju.

Počasi dvignem roki ob telesu, zadržim ju v višini ramen, z odprtimi dlanmi, obrnjenimi navzgor. Pomembno je, da trdno stojim z nogami na tleh in ne napenjam mišic rok. Vsa teža rok in zgornjega dela telesa teži v središče trebuha. Na ta način postane ta drža povsem naravna in osvobojena napetosti. Tako se roki ne utrudita.

Morda počasi začutim notranjo širino in svobodo. Nisem več zazrt vase, temveč gledam naravo. Ta drža me želi povezati z njo in me napolniti z njenim življenjem, širino in svobodo. Svoje življenje začenjam počasi gledati v drugačni luči. V tej drži pogosto izginejo depresivne misli, nimajo več prostora. Postanem pozitivno razpoložen.

Narahlo spustim roki na začetni položaj. S svojimi besedami ali le s hvaležnim molkom se zahvalim naravi za to izkušnjo. V nekaj trenutkih tišine pustim, da ta odzvanja v meni.

Refleksija.«

5 KAČJI GRAD

Prišli ste do kmetije Marovšek, kjer so si svoj čas Kačji graščaki sposojali živino za vprego. Tukaj vas v pašni sezoni, ki traja od svetega Jurija (23. aprila) do malega šmarna (8. septembra, lahko pa tudi dlje) pozdravijo različne živali: ovce, koze, goveda, kokoši in pujsi. Ste spoznali vse živali na kmetiji? Katere živali dajejo mleko? Katera žival pa nese jajca?

Živina bi lahko povedala marsikaj, kar so graščaki z njo počeli pri tej kmetiji (saj veste, če imaš pri sebi na kresno noč praprotno seme).

Šli ste mimo table, ki opozarja, da ste na območju, kjer se gibljete na lastno odgovornost, kar je pomembno vedeti!

Pogled v dolino razkriva Novi Grad in Dobrno, na desni se raztezajo Ložniško-Hudinjski hribi do Aleksandrovega Vrha. Na levi strani se odkrivata Stenica in Stolpnik.

Poleg je kompas s svetovnimi mesti, v kateri smeri so in kakšna je razdalja z Dobrne do njih. Tako imate orientacijo, kje ste. Lahko se povzpnete po stopnicah na (in v) grad sam, a na lastno odgovornost. Zato bodite previdni!

Kar nekaj legend je napisanih o Kačjem gradu, ki je stal že v 12. stoletju. Prebrana bo ena od legend. Druge legende in zgodovino gradu si lahko preberete v mapi na domačiji Lamperček, le povprašajte zanjo.

Legenda, KAKO JE VRAG PREGNAL GOSPODARJA IZ STAREGA GRADU

Osemdesetletni starček je pripovedoval naslednjo zgodbo osemdesetletni starki, ko je bila še mlada: Moja mati je služila v starem gradu pri Dobrni. Nekoč vpraša gospodar svojo družino, ali bi radi videli, koliko ima denarja. Seveda so bili vsi radovedni in so šli z gospodom v klet. Tam je v kotu stala velikanska klad, ki je bila polna samega zlata. Imela pa je to lastnost, da se je videlo noter, če je vrgel kdo vanjo peščico denarja. Gospodar vrže v klad nekaj cekinov in zasvetilo se je zlato. Na njem pa je sedel velik, črn maček s svetlimi očmi. Ta maček je bil sam vrag. Toda gospod ni dolgo živel v gradu. Tisti črni maček je zahteval od njega, da mu prepusti grad in zaklad in se preseli drugam. Bilo je v postnem času, ko je rekel vrag gospodarju: »Če se ne izseliš do velike noči iz grada, bova o veliki noči skupaj obedovala.« Mojo mater je vrag takrat srečal na stopnicah, ko je šel h gospodu, ki je bil v grajski sobi. Gospodar se je preplašil; hitro je zbral svojo ropotijo in se za prvo silo preselil v neko zapuščeno koč. Nato si je postavil lep, nov grad (tj. sedanjo graščino). Zaklad pa je ostal na starem gradu pod poveljstvom samega vraga.

Nekoč pa so pri Marovškovi mlatici. Mlatiči so se hoteli ponorčevati iz vraga. Navezali so na drog škop slame, ga porinili skozi okno v grajsko klet in dejali: »Zažgi si, vrag, tobak, saj nimaš sam ognja!« Za odgovor je v kleti malo počilo. Mlatiči so to napravili še drugič; tedaj je močneje počilo. Ko so vse ponovili še tretjič, je pa strašansko počilo. Ves grad je bil hipoma v ognju in dimu. In na oknu se je prikazal sam vrag. Od tega dne si nihče ne upa h gradu. V njem pa je najbrž še vedno zaklad.

Ko se razgledamo in opazujemo zanimivo okolico, se vrnemo po isti poti in mimo prej omenjene kmetije Marovšek. Pri asfaltni cesti zavijemo levo in sledimo smerokazom. Srečno!

6 STARA KOLESNA IN MOTORJI

Z graščaki smo zaključili. Sedaj bomo spoznali prevozna sredstva na dveh kolesih s konca 19. in začetka 20. stoletja. Kako so se prevažali naši pradedki in prababice? Pri tej hiši imajo zanimivo zbirko starin. Motorje in kolesa, ki so jih uporabljali za različne poklice. Si predstavljate, kakšno je bilo kolo šivilje ali brusilca nožev, mlekarja, reševalcev, gasilcev? Tukaj jih lahko vidite in preizkusite po predhodni najavi. Lastnik zbirke je gospod Peter Habe, ki ga zanimajo starine in ima do njih poseben odnos.

Na Domačiji Lampeček si lahko v živo ogledate še divjad v obori. V spominski sobi so predstavljene gozdne živali, ki v veliki večini živijo v Sloveniji in drugje po svetu, od Rusije do Kanade.

Če vas zanima zgodovina Kačjega gradu pa le povprašajte o njej.

Hvala vam. Hvaležni vam bomo, če boste povedali naprej, da ste se imeli lepo!

Vse dobro vam želimo člani Biserove družine.

7 GLAVNE TOČKE NA POTI

O DOMAČIJI LAMPERČEK

Pogled na kmetijo zaznamujeta mogočna stara lipa in kovana vrata z lovskimi motivi, kjer je vhod na kmetijo. Za obiskovalce je urejeno tudi veliko parkirišče ob cesti. Po prihodu skozi vhodna vrata se odpre pogled na neokrnjeno naravo, ki jo s svojo prisotnostjo popestrijo živali, ki se prosto sprehajajo po ograjeni kmetiji. Oče lastnika, Bernard Drev, je pred več leti postavil oboro za divjad na 14 hektarih, ki je danes dom več kot stotim jelenom, košutam, damjakom in muflonom. Kmetijo sestavljajo stara kmečka hiša, gospodarsko poslopje, dva stara kozolca in drugi spremljajoči prostori. Največja posebnost kmetije je domačnost in neposreden stik obiskovalca z naravo in živalmi, ki jih je mogoče hraniti in mirno opazovati med pogovorom, klepetom ali malico. (<http://www.domacija-lampercek.si>).

O VOVKOVEM MLINU

Vovkov mlin je star več kot petsto let. Mleli so več vrst žit: pšenico, ajdo, proso, oves, koruzo. Nprekinjeno je mlel od časov Kačje gospode do leta 1990, ko je zaradi poplave prenehal mleti. Po temeljiti obnovi so ga leta 2007 zopet pognali, a ga je kratek čas po odprtju zopet poškodoval hudourniški naliv. Sedaj je zopet popravljen. Obiskovalec je očaran ob šumenju potočka, klopotanju mlina in opremi ter čudovitih portretih, ki so shranjeni v mlinski sobici. Še bolj pravljичno je prisluhniti zgodbicam duhovitega pripovedovalca Karlija Pungartnika ali njegovega sina Draga. Zanimivost te domačije je tudi, da mlin stoji v velenjski občini, domačija pa v dobrnski. Vsako leto pa v spomin na to Dolino mlinov prirejajo tradicionalno prireditev Mlinarsko nedeljo pri Vovkovem mlinu, ki jo pripravljajo turistična društva iz obeh občin in privabi več sto obiskovalcev.

O GRADU KAČNIK

Neuhaus, Schlangenburg, prva omemba v 13. stoletju

Leta 1275 se grad Dobrna prvič izrecno omenja kot *Domus noua apud*. Po tem letu, vse do 1613, ima različna imena in lastnike. Mejniki je bilo leto 1613, ko so ga prodali Gačnikom. Od tod izvira tudi slovenska skovanka za ime gradu – Kačji grad.

1769 ga je kupil Franc Ksaverij Avguštin, baron Dienersberški. A že čez tri leta, leta 1772, je grad razdejal potres, da je moral pobegniti iz njega, ker se je začel podirati, del gradu pa se je povsem sesul. Dienersberški si je že dve leti kasneje v dolini postavil nov dvorec, ki je podedoval ime starega gradu.

Razvaline gradu Dobrna so še vedno dovolj mogočne, vendar še niso proučene. Vsekakor velja, da tudi zidovja v njegovem jedru ne moremo datirati v obdobje romanike. V osrednjem delu razvaline so ohranjeni nekateri gotski arhitekturni členi. Grad je imel pred razsulom veliko dvorano, kapelo, bogat arhiv, topove in orožarno s starinskim orožjem.

O gradu Kačnik obstaja kar nekaj legend, ki si jih lahko preberete v posebni mapi na domačiji Lamperček.

O TEMNJAŠKEM POTOKU IN NJEGOVI DOLINI MLINOV

Temnjaški vrelec, ki ima več kot tri izvire v apnenčastih skalah hriba Temnjak, je dobil ime po temnih gozdovih, ki ga obraščajo. Različni viri ga navajajo z imeni, kot so Ponikva, Potoški vrelec ali Ločnica, saj teče skozi različne kraje, preden se z enim krakom izlije v reko Pirešico, drugi krak pa ponikne v Hramšah, kjer postane podzemni kraški potok. Ko spet pride na plano na Pernovem, se drugi krak ponovno zlije s prvim v reki Pirešici.












Če ste ljubitelji knajpanja v neokrnjeni naravi, boste v tej dolini s številnimi brzicami in hladno vodo prav gotovo prišli na svoj račun. Ljudje so našli ostanke lesenih cevi, kar nakazuje, da je bil svoj čas na Kačji grad speljan vodovod s pitno vodo, kot je to danes.

Nekoč je bil poln vode in je pomagal ljudem do boljšega kruha. Zgradili so si mline. Največ je poganjal 13 mlinov. Poimenovali so jih po hišnih imenih lastnikov: Gregorjev, Petračev, Sedevškov, Vovkov, Vovkove stope, Gorjančev, Brecljev (še stojijo, delujoči je le Vovkov mlin), Lamprčkov, Arnški, Potoški, Kanižarjev in najnižji Blažišev. Mleli so za potrebe Kačjega gradu, za sosede in zase. Dlje časa se jih je obdržalo sedem. Mlini so delovali vse do večera, 5. junija 1954, ko je privršalo hudo neurje. Od takrat ob posebnih priložnostih poženejo le še Vovkov mlin.






O ZBIRKI STARIN BLAŽIŠ

Po predhodni najavi si lahko ogledate zanimivo zbirko starin. Njen lastnik je gospod Peter Habe, ki je strasten ljubiteljski zbiratelj in ima do svojih eksponatov poseben odnos, kar boste začutili, ko se boste srečali z njim. Poleg motornih koles iz sredine 20. stoletja je zanimiva zbirka koles, ki so jih uporabljali za različne poklice: mlekarji, šivilje, brusilci nožev, gasilci, reševalci. Razstavljeno je tudi eno prvih koles, tisto, ki ima eno velikansko in eno majhno kolo. Hrani še več različnih zanimivih eksponatov, tudi razbitine letala, ki je nekoč strmoglavilo nedaleč stran. Več o vsem, kar vas zanima, se lahko dogovorite kar z njim, ko boste obiskali našo pot.








8 ALI STE VEDELI?

-  *Da je Lamperčkova lipa znana kot eno najstarejših dreves na Slovenskem? Stara naj bi bila okoli 500 let, s premerom 1,5 m.*
-  Da rdeči bor uspeva tudi na najrevnejših in najbolj izčrpanih rastiščih? Je svetloljubna vrsta, ki prenese precejšnjo sušo in zelo nizko temperaturo, slabše prenaša težo snega in ledu. Raste po vsej Sloveniji.
-  Da v več kulturah po svetu bor izraža simbol nesmrtnosti?
-  Da vedno zeleno (zimzeleno ali evergreen) iglasto drevo, črni bor, doživi starost tudi do 500 let? Iglice mu odpadejo šele po 4–8 letih, zato je krošnja gosta in temna. Odporen je proti mrazu, vendar za rast potrebuje precej poletne toplote. Med iglavci je med najbolj odpornimi proti onesnaženemu zraku, zato je pogost v mestnih središčih in ob avtocestah.
-  Da bori niso avtohtona drevesna vrsta na Krasu? Posadili so jih šele ob koncu 19. stoletja.
-  Da bukev lahko v 80 letih zraste 25 m visoko, ima premer **15 m**, prostornine 2700 m³ in 800.000 listov s skupno površino 1600 m²? Vsako uro porabi 2,4 kg CO₂ in 1 kg vode ter proizvede 1,6 kg grozdnega sladkorja in 1,7 kg kisika. Ta kisik zadostuje za dihanje 10 ljudi. V 80 letih tako predela 40 milijonov m³ zraka, vsebuje 15 m³ lesa, ki posušen tehta 12 ton.
-  Da so od 6. stoletja naprej iz lesa navadne bukve izdelovali tablice za pisanje? Po več skupaj so jih nato povezali v snopiče. Tako so nastale prve knjige. Zato knjigam rečemo bukve. Zaradi teh »bukvev« to drevo še danes imenujemo bukev. V Nemčiji se črke imenujejo Buchstaben, ki so ime dobile po bukovih deščicah.
-  Da je bukev posodila svoje ime tudi tkanini iz ovčje volne. To je bukovo sukno ali bukovina. Bukvev je v tem primeru pomenilo »surov, grob«. Oblačila iz bukovine so bila okorna. »Bukove hlače same stojijo, če jih postaviš na tla«, so se nekdaj šalili, res pa je, da so bukove hlače služile nekaj rodovom.
-  *Zakaj trkamo po lesu?* Zato, da bi prebudili v njem skritega, dobrega lesnega duha, ki naj varuje naše zdravje in bdi nad našo srečo.
-  Da skrivnostna moč lesene rogovile v obliki bajalice še danes najde vodo tam, kjer moderna znanost ostaja brez moči.
-  Da so lastniki Kačjega gradu postavili Terme Dobrna, ki so najstarejše delujoče slovensko termalno zdravilišče, saj se ponašajo z več kot šeststoletno tradicijo? Leta 1403 so vodo prvič uporabljali v zdravstvene namene. Srce zdravilišča je termalni vrelec, ki je v osrednjem delu Zdraviliškega doma. Voda s temperaturo pri izviru od 35 do 36 °C prihaja iz globine 1200 metrov in blagodejno zdravilno vpliva na vse vrste ženskih bolezni.

9 VIRI IN LITERATURA

-  Brus, Robert: NARAVA NA DLANI DREVESNE VRSTE NA SLOVENSKEM, žepni vodnik, Ljubljana, Mladinska knjiga, 2009
-  Spohn, Margot in Roland, KATERO DREVO JE TO? Novi vodnik, Olševak, narava 2008
-  Kunaver, Dušica, ČAR LESA v slovenskem izročilu, Zbirka Pod lipo domačo, Ljubljana 1996
-  Platovnjak, Ivan, Roblek, Jože: MOLITI S TELESOM, DUŠO IN DUHOM, molitveni priročnik, Ljubljana: Župnijski zavod Dravljje 2011
-  <http://druzina.ena.com/zdravje/objemanje-dreves.html>

10 ZAHVALE

-  Zahvala gospe Nataši Dolejši za podane informacije o gozdu in drevesih.
-  Zahvala gospodu Francu Špeglu in njegovi ekipi. Brez njih to ne bi bilo to.
-  Zahvala gospe Darinki Razdevšek za jezikovni pregled.
-  Zahvala gospe Anji Forštner za oblikovanje.
-  Zahvala gospe Mateji Učakar za spodbujanje in razumevanje.
-  Zahvala gospema Maji Čampelj in Tini Hudnik za strokovno pomoč.
-  Posebna zahvala pa gre vsem mojim domačim, ki »trpijo« z mano. HVALA za oporo, spodbude in pomoč, da je delo vendarle prešlo h koncu.